



MATEMATIKAGA IXTISOSLASHTIRILGAN BOSHLANG'ICH SINFLARDA GEOMETRIK MASALALAR YECHISH

Primova M.F

Nizomiy nomidagi O'zbekiston Milliy pedagogika universiteti o'qituvchisi

Muhammadov Bekmurod Baxriddin o'g'li

Nizomiy nomidagi O'zbekiston Milliy pedagogika universiteti talabasi

Ramazonova Nilufar Xalilberdi qizi

Nizomiy nomidagi O'zbekiston Milliy pedagogika universiteti talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada matematikaga ixtisoslashtirilgan boshlang'ich sinflarda geometrik masalalarni yechish metodikasi, o'quvchilarning mantiqiy fikrlashi va fazoviy tasavvurini rivojlantirishdagi ahamiyati yoritilgan. Geometrik masalalar orqali o'quvchilarda tahlil qilish, solishtirish, umumlashtirish hamda mustaqil xulosa chiqarish ko'nikmalari shakllantiriladi. Shuningdek, boshlang'ich ta'lim jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida geometrik topshiriqlarni tashkil etish usullari ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: matematika, boshlang'ich sinf, geometrik masalalar, mantiqiy fikrlash, fazoviy tasavvur, ta'lim metodikasi, masala yechish, innovatsion yondashuv, o'quvchi faolligi.

Bugungi kunda ta'lim tizimida matematik bilimlarni chuqur o'rgatish, yosh avlodning intellektual salohiyatini rivojlantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, matematikaga ixtisoslashtirilgan maktablar va sinflarda o'quvchilarga fan asoslarini puxta egallatish talab etiladi. Boshlang'ich sinf davri esa bolalarning bilim olishga bo'lgan qiziqishi kuchli shakllanadigan bosqichdir. Shu sababli aynan shu davrda matematika faniga bo'lgan qiziqishni oshirish, ularni izlanishga undash muhim ahamiyatga ega. Boshlang'ich sinflarda geometriya elementlarini o'rgatish matematika fanining tarkibiy qismi bo'lib, u o'quvchilarda fazoviy tasavvur, aniqlik, kuzatuvchanlik va mantiqiy tafakkurni rivojlantiradi. Geometrik masalalarni yechish orqali o'quvchilar nafaqat hisoblashni, balki tahlil qilish, taqqoslash, xulosa chiqarish kabi ko'nikmalarni ham egallaydilar.

Geometrik masalalar boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun qiziqarli va amaliy xarakterga ega bo'ladi. Chunki ular kundalik hayotda uchraydigan shakllar, buyumlar va o'lchamlar bilan bog'liqdir. O'quvchilar atrofdagi predmetlarni kuzatish orqali geometrik shakllarni tanib oladilar. Masalan, deraza – to'rtburchak, soat – doira, tom – uchburchak shaklida bo'lishi mumkin.

Geometrik masalalar quyidagi imkoniyatlarni yaratadi:

- o'quvchilarning tasavvurini kengaytiradi;
- mantiqiy fikrlashni rivojlantiradi;



- aniqlik va e'tiborlilikni shakllantiradi;
- mustaqil ishlash ko'nikmasini oshiradi;
- matematika faniga qiziqishni kuchaytiradi.

Ixtisoslashtirilgan sinflarda oddiy sinflarga nisbatan chuqurlashtirilgan dastur asosida ta'lim beriladi. Bu yerda o'quvchilarga murakkabroq topshiriqlar, mantiqiy savollar va nostandart masalalar beriladi. Geometrik masalalarda ham oddiy shakllarni tanishdan tashqari, ularning xossalarini tahlil qilish, bir nechta usulda yechim topish, chizmalar asosida yangi masala tuzish ishlari olib boriladi.

Masalan: Tomoni 6 sm bo'lgan kvadratning perimetrini toping.

Demak: $P = 4 \times 6 = 24$ sm.

Yoki: Uzunligi 8 sm, eni 3 sm bo'lgan to'rtburchakning perimetrini toping.

Demak: $P = 2 \times (8 + 3) = 22$ sm.

Boshlang'ich sinf o'quvchilariga geometrik masalalarni o'rgatishda quyidagi metodlardan foydalanish samarali hisoblanadi:

Ko'rgazmali metod – rangli shakllar, chizmalar, modellar yordamida tushuntirish.

Amaliy metod – qog'ozdan shakl yasash, kesish, birlashtirish.

Didaktik o'yinlar – “Shaklni top”, “Ortiqchasini ajrat”, “Kim tez topadi?”.

Muammoli ta'lim – o'quvchini mustaqil fikrlashga undovchi savollar berish.

Guruhli ishlar – jamoada muhokama qilib yechim topish.

Ba'zi o'quvchilar geometrik shakllarni farqlashda yoki chizmalarni tushunishda qiynaladilar. Buning sababi fazoviy tasavvurning yetarli rivojlanmaganligi yoki amaliy mashqlarning kamligidir. Shu bois darslarda ko'proq ko'rgazmali vositalar va interfaol metodlardan foydalanish zarur. Matematikaga ixtisoslashtirilgan boshlang'ich sinflarda geometrik masalalarni yechish o'quvchilarning bilim saviyasini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Bunday masalalar orqali o'quvchilarda mantiqiy tafakkur, fazoviy tasavvur, ijodkorlik va mustaqil fikrlash rivojlanadi. O'qituvchi zamonaviy pedagogik texnologiyalar va qiziqarli topshiriqlardan foydalansa, dars samaradorligi yanada oshadi. Shu sababli boshlang'ich ta'limda geometrik masalalarga alohida e'tibor qaratish lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

- 1.O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi. Boshlang'ich ta'lim matematika fani o'quv dasturi. Toshkent, 2024.
- 2.Jumayev M.E. Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitish metodikasi. Toshkent: O'qituvchi, 2020.
- 3.Bikboyeva N.U. Boshlang'ich sinflarda matematika darslari. Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
- 4.Toshpo'latova M. Geometriya elementlarini boshlang'ich sinflarda o'qitish usullari. Toshkent, 2021.
- 5.Hasanboyev J., To'raqulov X. Pedagogika nazariyasi va tarixi. Toshkent: Fan, 2018.